

Kindheiten in den böhmischen Ländern und der Slowakei, 19.–20. Jahrhundert. Jahrestagung des Collegium Carolinum 2019 (Fischbachau, 7.–10. 11. 2019)

Každoroční konference mnichovského Collegia Carolina změnila opět po roce místo konání — nově místo Pelhamu a dříve tradičního Bad Wiessee proběhla v listopadu 2019 v jihobavorském Fischbachau. Praktické organizace se ujalo zmíněné Collegium Carolinum, na koncepci konference se podílela Martina Winkler (Christian-Albrechts-Universität Kiel), Gabriela Dudeková Kováčová (Historický ústav Slovenské akademie věd), Frank Henschel (Christian-Albrechts-Universität Kiel) a Jan Randák (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy). Tématem letošního ročníku bylo „Dětství v českých zemích a na Slovensku v 19. a 20. století“.

Problematika dětství se v posledních letech stala v rámci historického bádání hojně frekventovanou. Dokazuje to řada zahraničních děl, včetně práce zmíněné Martiny Winkler,¹ i domácích titulů. Z nedávné tuzemské produkce lze zmínit kolektivní monografii *Děti a dětství. Od středověku na práh osvícenství*² nebo *Mezi pionýrským šátkem a mopedem* od Jiřího Knapíka a Martina France,³ který byl ostatně na konferenci přítomen a aktivně vstupoval do diskusí. Velmi rozmanitý obsah konference byl prezentován v několika blocích: Národ, nacionalismus a národnostní menšiny; Zdraví, péče, blaho; Politika, ideologie, odpor; a konečně Děti a jejich svět. V této zprávě zmíním jen některé z příspěvků, jež mě osobně zaujaly.

Konferenčnímu jednání předcházela v předvečer oficiálního zahájení akce volnější příspěvek Martina France, který uvedl promítaný český film *Ať žijí duchové!* Úvodní příspěvek samotné konference přednesla Friederika Kind-Kovács (Hannah-Arendt-Institut für Totalitarismusforschung Dresden), která se věnovala obecně historii dětství a dospívání ve 20. století ve středovýchodní Evropě. Ve svém vystoupení nastínila tři mezníky, kdy podle jejího názoru došlo ve vymezeném evropském prostoru k největším proměnám ve výchově dětí, respektive v dětských světech. Konkrétně šlo o roky 1918, 1945 a 1989. Následoval příspěvek Šárky Navrátilové (Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy), jež se zabývala odrazem vztahů mezi Čechy a Němci na brněnských základních školách mezi lety 1905 a 1938. Zajímavý byl i příspěvek Stefana Schatze (Humboldt Universität Berlin), který se věnoval výchově v Říšské župě Sudety, kde byla mimo jiné v učebnicích definovaná tzv. sudetská rasa. Jana Piňosová (Sorbisches Institut Bautzen) se naproti tomu věnovala výchově lužickosrbských dětí v Československu po roce 1945. Šimon Charvát (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy) informoval o tom, k jakým změnám a z jakých důvodů docházelo v oblasti ochrany dětského zdraví na konci 19. století v Čechách. Pozornost upoutal rovněž referát Jana Randáka, který se věnoval možnostem i limitům státní politiky vůči žákům zvláštních škol v padesátých letech 20. století. Z bloku Politika, ideologie, odpor mě zaujal příspěvek Maríny Zavacké (Historický ústav Slovenské akademie

1 Martina WINKLER, *Kindheitsgeschichte. Eine Einführung*, Göttingen 2017.

2 Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ a kol., *Děti a dětství. Od středověku na práh osvícenství*, Praha 2019.

3 Jiří KNAPÍK — Martin FRANC a kol., *Mezi pionýrským šátkem a mopedem. Děti, mládež a socialismus v českých zemích 1948–1970*, Praha 2018.

věd), která hovořila o proměnách generace dětí vyrůstajících na Slovensku ve dvou nedemokratických režimech v letech 1938–1953.

V závěrečné diskuzi bylo zmíněno několik podnětných myšlenek a otázek pro budoucí výzkum tématu, s nimiž se v různé míře setká každý, kdo se této problematice věnuje. Například: jde o výzkum jednoho, nebo více dětství? Jaký je význam genderu v dětství? Lze na základě pramenů, které psaly děti samy, rekonstruovat jejich svět? Koneckonců velkým badatelským problémem je sám fakt, že většina pramenů týkajících se dětství pochází od dospělých — jak tedy zachytit dětskou subjektivitu? Navíc například v případě ego-dokumentů platí, že je nepsaly zdaleka všechny děti (nemluvě o tom, zda se všechny dochovaly), ale spíše ty nadprůměrné nebo ty, které k tomu byly vedené. Navíc psaní deníků bylo po dlouhou dobu charakteristické hlavně pro měšťanské prostředí. Větší diskusi pak vyvolala teze, že dětství je vlastně samo o sobě kategorií, jako například rasa či pohlaví.

Program konference byl velmi intenzivní, navíc konferenčními jazyky byla němčina a angličtina. Bylo proto občas těžké udržet koncentraci. Takže i když bohužel nedorazilo několik referentů, bylo možné využít získaný čas k původně neplánované přestávce vyplněné vycházkou do blízkého okolí bavorského alpského podhůří. Nicméně i takováto forma odpočinku a současně socializace může vlastně dost dobře podtrhnout význam konference. Konferenční setkání totiž nemusí sloužit nutně pouze k výměně zajímavých odborných informací, ale rovněž k osobnímu seznámení se zajímavými kolegy a k navázání kontaktů. Myslím, že účastníci akce mohli z Fischbachau odjíždět spokojeni a s řadou podnětů k promyšlení jejich další práce.

Jan Jiráň

Working All Night: Modernity, Night Shifts and the Temporal Organization of Labour across Political and Economical Regimes (Prague, 14–16 November 2019)

The night has almost universally represented a special, “liminal” or “out of the ordinary” temporal zone with its own meanings and social implications. It is only since modernization that the night become somewhat “normalized”, for example in terms of production. This workshop co-organized by the Charles University and the Graduate School of East and Southeast European Studies aimed to explore emergence and proliferation of the “night shift”. The participants focused on how the political and economical actors, agencies and stakeholders in different regimes across time conceptualized and intervened in the discussions around the “night shift”.

The workshop started with a keynote by Prof. Hannah Ahlheim (University of Giessen) focused on the history of working and waking in the 20th century. She mentioned ways how the technical development and the availability of electric light altered the everyday life in modern societies. Through examples, she focused on the issue of how the idea of staying awake and working around the clock influenced our understanding of labour, time, human body and the society as a whole.

The first session of the workshop, dedicated to the night work and working class entering the modernity, started with a presentation by Rosa Maria Fina (University